

utopii. Hmotné povinnosti vyžadují vyznati se v ukládání zboží, býti pokladníkem, účetním, revisorem, bilancistou a umět řídit obchod. Není tu romantičnosti, nýbrž přísnost. V součinnosti s organisovaným dělnictvem družstva poskytovala více než obdržela; nároky na ně kladené jsou větší, menší na soutěžící podniky. Ačkoliv jsou družstva organisace obchodní a sociální, působí více ve smyslu sociálním. Jsou výrazem služby, ale služba bývá komplikována, zaměřuje-li se s myšlenkou filantropickou. »Slabost k družstevnictví jest slabostí obyčejných lidí; hudlaří v obchodě, hudlaří v politice, a myslí, že více nebo méně mohou hudlařit i v družstevnictví« (str. 139). Chybou v politice finanční je, pracuje-li družstvo s malým kapitálem, poskytuje-li úvěr, má-li špatné účetnictví, je-li pomíjeno po revisi, vyplácí-li dividendu, prodává-li za snížené ceny, zanedbává-li pořádání přednášek, šíření literatury, výchovu členů, neorganise-li ženy, jsou-li zaměstnanci lhostejní, pěstuje-li stranictví, nedbá-li vzhledu prodejny, organisuje-li shora na místo s dola a je-li správa autokratická. Výhody družstevnictví spočívají ve sdružování hospodářské součinnosti. Vzájemnost je opakem soutěžení, opakem to síly, působící dnes ve společnosti. Soutěž má své dobré stránky, ale soutěž v boji hospodářském, jakmile je podmínkou živobytí, vrhá lidi ve vzájemný boj, národy vede k nevraživosti a k válkám. Družstevnictví čelí těmto příčinám a usiluje o vysokou civilisaci (str. 148).

V resumé vrací se profesor Warbasse k náhledům projevovaným v minulosti, jako by družstevnictví bylo vyhrazeno zvláštní třídě, a to třídě vykořisťovaných. Kde takové pokusy byly učiněny, mělo to za následek, že si vyloučení založili vlastní družstvo. Je pravdou, že valná část členů družstev náleží k třídě dělnické, ale jenom dělnictvo netvoří družstevnictví. Družstevnictví neseparuje lidi, nýbrž svádí je dohromady. Mocná družstva zachovávají neutralitu k politice a náboženství, neboť rozpory o tom vně družstva vedly by k třštění a disonancím. To jsou důvody, proč družstevnictví se vztahuje na všechny třídy, jímž jde o blaho lidstva a jež přikládají ruce ke konstruktivní práci (str. 164).

Fr. Täuber.

ANDRÉ TIBAL: PRINCIPES DE LA POLITIQUE ALLEMANDE DANS L'EUROPE DU CENTRE ET DE L'EST. Paris, Publications de la Conciliation internationale 1930. 135 str. 4 fr.

V době, kdy se mluví o návrhu celní unie mezi Německem a Rakouskem a o Anšlusu, nebude, myslím, od místa zmíniti se o této knížce, pojednávající o zásadách německé politiky ve střední a východní Evropě. Tím spíše, že ji napsal dobrý znalec středoevropských poměrů André Tibal, bývalý ředitel pražského Francouzského ústavu, dnes profesor Carnegieovy stolice v Paříži. Tibal ukazuje, že Německo, obávající se pro svou centrální polohu obklíčení, bylo vedeno k výbojům a hledalo je hlavně ve východní a střední Evropě. Věřilo, že zejména ve východní Evropě má určité poslání, neboť polští vládcové od 13. století volali německé kolonisty, baltské země pak byly již v témže století německé, a od konce 18. století povolávali ruští carové Němce i na jih Ruska. Německý vliv byl silný v ruské armádě, diplomacii, správě i na samém dvoře. Němci vykonali východu veliké civilizační služby, ale nepokládají je za ukončené, soudíce, že tyto služby zasluhují odměny. Ne snad ve formě politické nadvlády, nýbrž ve formě otevřeného pole činnosti pro německé profesory, inženýry, obchodníky a finančníky.

Tibal studuje nejprve styky Německa s Polskem, jež byly vlastně styky Pruska s Polskem. Vyznačují se ostrými konflikty mezi oběma státy a nenávisť mezi oběma národy. Snadno vysvětlitelnými ostatně, protože i Polsko věřilo ve své poslání na Východě. Tibal sleduje všechny tyto boje, komplikované i snahou Polska po přístupu k moři, až do chvíle, kdy zmizelo Polsko a s ním i politický problém. Zůstal jen psychologický problém poměru pruských Poláků k nové říši. Pruský režim byl s počátku (Bedřich II., Bedřich Vilém III.) tolerantní, avšak po polském povstání v Rusku r. 1830 nastalo období usilovné germanisace, vedené později Bismarckem hlavně proti polské šlechtě a kněžím. Kromě toho staral se Bismarck horlivě o kolonisační východu, což se stává v té době hlavním úkolem pruské a tedy i německé politiky. Poláci však nápor vydrželi a Němci byli koncem století nepřijemně překva-

peni konstatováním, že polská národní myšlenka získala lid, vedený intelektuály a kněžstvem. Tento lid se také mnohému od Němců naučil a jeho nacionalismus byl nesmířitelný. Německá pýcha byla tím spíše dotčena po válce, když odboj národa — prý méněcenného — byl korunován úspěchem. Němci se počínají obávat o osudy germanismu na Východě.

Styky Německa s Ruskem byly zcela jiné. Nebylo zde třecích ploch jako mezi Němci a Poláky. Ale i zde bylo interesováno zase hlavně Prusko, které bylo první na ráně v případě ruského útoku. Proto se také Bismarck snažil o to, aby byl s Ruskem za dobře. Udržoval přátelství s Rakouskem i Ruskem, aby měl volnou cestu přes Petrohrad, když by nechtěl jíti přes Vídeň. Ani Rusko ani Německo neměly zájem, aby se územně šířily jedno na úkor druhého. To je pojilo; kromě toho i společná obava před polským povstáním a společná forma politická — absolutismus. Bismarckova politika dobrých styků s Ruskem i Rakouskem zároveň podobala se ovšem budově, která se každou chvílí hroutí a potřebuje oprav. 1879 vyjednal kancléř tajnou smlouvu s Rakouskem a 1887 zase tajnou smlouvu s Ruskem. Taková politika dvojího železka nebyla ovšem dlouho možná a Německo jí po Bismarckově propuštění opustilo. Rusko se tedy přiklonilo k Francii. Bülow to nerad viděl, ale utěšoval se tím, že výborné osobní styky mezi německým císařem a carem vyrovnají rozpory. Ty byly ovšem brzy příliš veliké, neboť Německo se počalo uplatňovati na Východě, zvláště v Turecku, za jehož integritu se postavilo v zájmu svého hospodářského pronikání do této země. Objevení Německa na Bosporu mělo za následek další smlouvu Ruska s Anglií r. 1907. Od této chvíle nezbyvá Německu než Rakousko, které je táhne za sebou do balkánské dobrodružné politiky. Bülow připouští, že první příčinou porážky Německa ve světové válce byla jeho ruská politika od r. 1890. Lichnowsky dodává: »Mohli jsme mít mír ještě tisíc let, kdybychom bývali šli s Ruskem místo s Rakouskem«. Dnešní Německo z toho vyvozuje praktické závěry o nutnosti sblížení s Ruskem. Jde o sblížení hlavně hospodářské, které ostatně navazuje na velikou předválečnou účast německých obchodníků a inženýrů v Rusku. Německo se vrací k mystické myšlence svého poslání na východě, jež přijímá velmi realistickou formu využití hospodářského bohatství Ruska. — V další kapitole studuje Tibal s dobrou znalostí věci německou kolonizaci ve střední Evropě (České země, Uhry, Slovensko). Ukazuje, jak se ve všech těchto zemích, dříve nebo později, germanisované národy vzepřely a jak se už koncem 18. století ukázalo, že definitivní vítězství germanismu je nemožné.

Nejaktuálnější jsou ovšem poslední kapitoly Tibalova spisku o otázce rakousko-uherské a útvaru zvaném »Mitteleuropa«. Osud rakouských Němců zajímal vždy německou říši a Anšlus má své počátky dále než r. 1918. Tibal ukazuje, jak rakouští Němci před válkou stáli před dilemmatem: Deutschtum nebo Oesterreichertum. Šlechta, kněží, Vídeň hájili ovšem rakouskou myšlenku bez výhrady, ale už buržoasie žádala, aby jí vláda za hájení této myšlenky odměňovala důslednou politikou ve smyslu politické, hospodářské a sociální nadvlády Němců v mocnářství. Když se 1867 dostalo výhod Maďarům, 1870 Polákům a když se zdálo, že se chystají podobné výhody Čechům a Slovincům, opustila buržoasie rakouskou myšlenku a dala se do služeb rakouského pangermanismu a jeho politické strany německých národních. Chtěli pouhou personální unií s Uhry, Halič, Bukovinu, Dalmacii, Bosnu a Hercegovinu chtěli ponechat už jejich osudu, zato však scelili zbytek mocnářství a v něm pěstovali tuhou germanisaci. Chtěli rovněž *celní unií* s Německem. — Myšlence připojení k Německu přálo i rakouské dělnictvo. Ostatně už r. 1860 prohlásil Lassalle cílem sociální demokracie »Grossdeutschland« bez dynastií. — Z toho všeho čerpá Německo oprávnění hlásiti se k svému poslání i v těchto zemích, do nichž přineslo civilisaci. Soudí, že je na Dunaji doma a hájí tam ideu rakouského státu, samostatného i do té míry, aby se mohl rozhodnout pro připojení k Německu. Nescházejí ovšem hlasy, které tvrdí, že po katastrofě německé předválečné politiky, kterou zavinila hlavně osudná *alliance* s mocnářstvím, je třeba opatrnosti v podunajských ožehavých otázkách. Ale nemožnost činnosti na jiné straně může svést Německo ke hře na tomto poli. S počátku hospodářsky, tím spíše, že myšlenka hospodářské součinnosti obou zemí je staršího data. Bismarck se jí sice bránil, soudě, že

by přinášela více zisku mocnárství než Německu, avšak myšlenka se opět čas od času vynořovala, hlavně od r. 1900 v obrysech Naumannova a Wolfova útvaru »Mitteleuropa«, který měl být kontinentální základnou německé hospodářské expansi. Tento Mitteleuropäischer Wirtschaftsverein ponechával sice oběma smluvním státům nezávislost, ale bylo zřejmo z německého pronikání na balkánský a rumunský trh, že by Německo v případě realizace této »Střední Evropy« bylo jejím hospodářským pánem. Tyto plány, které za války přibraly další státy do velkorysé spekulace německé nadvlády, zhroutily se v r. 1918. Avšak Tibal správně soudí, že ani tak dokonalá vojenská a politická porážka nemůže smazat práci generací. Ještě dnes má Německo, kromě intelektuálního vlivu a politické moci, dva trumfy: zahraniční Němce, usazené od staletí na cizích územích, a vzrůstající moc hospodářskou. Tím se otázka Anšlusu stává akutní. Německo by jím získalo, strategicky i hospodářsky, jedinečnou pozici nejen ve střední Evropě, nýbrž na kontinentě vůbec. Tibal uzavírá, že se Německo vrací ke svému pyšnému heslu 20. století: »Mým polem činnosti je svět«. Uzavřela-li mu Anglie moře a daleké země, obrací se Německo s tím usilovnější aktivitou do zemí, v nichž trvají ještě stopy jeho staleté práce. Dějiny se stále opakují.

Snažili jsme se reprodukovat hlavní Tibalovy myšlenky. Je třeba ještě říci, že podařilo-li se mu v jeho spisku osvětlit dokonale všechny tyto různé problémy, má o to zásluhu nejen znalost věci, nýbrž i francouzsky jasně uspořádání vývodů.

Dr. Konstantin Jelínek.

BIBLIOGRAFIE.

ČESKÁ.

- Bobáč* (Ant.). – Národní poměry v Čechách podle nového sčítání lidu. Praha, St. úř. stat. 1931. 16 str.
Fisk (G. M.). – *Peirce* (P. S.) – Mezinárodní obchodní politika se zvláštním zřetelem na Spojené státy. Praha, Orbis 1931. 300 str. 42'–.
Frankenberger (Ot.). – Zemědělská krise a prostředky k jejímu řešení. V Praze, kom. Řivnáč 1931. 14 str. 3'50.
Hotowetz (Rud.). – O vývoji a stavu našeho hospodářství v roce 1930. V Praze, kom. Řivnáč 1931. 20 str. 5'–.
Linka (Vojtěch). – Český dělník v zemi pětiletky. Praha, Borecký 1931. 31 str.
Ludendorff (Erich). – Světová válka hrozí. V Praze, Kočí 1931. 99 str. 20'–.
Madariaga (Salvador). – Angličané, Francouzi, Španělé. Rozbor národních povah. Praha Orbis 1931. Str. 248. 35'–.

- Munk* (Fr.). – Podíl obchodu v konjunkturální politice. V Praze, Čes. národohosp. spol. 1931. 24 str. 5'–.
Navrátil (Alois). – Katolicismus a úcta svatováclavská v legiích. Přerov, typ. Spol. tisk. 1930. 44 str. 6'–.
Netval (Vítězslav). – Liberalismus či socialismus a dnešní hospodářský systém. V Náchodě, typ. Rydlo 1931. 23 str.
Rauscher (Rud.). – Dějiny veřejného práva ve střední Evropě. Čt. I.: Doba státu patrimoniálního. Bratislava, Právník 1931. 46 str.
Saturnik (Theodor). – Úvod do ústavních dějin slovenských. V Praze 1931. 69 str.
Voženilek (Jan). – O naší pozemkové reformě. V Praze, kom. Řivnáč 1931. 22 str. 5'–.
Vavřínek (F.). – Parlament a politické strany. Praha, Jednota čsl. mat. a fys. 1930. 59 str. 12'–.
Zemědělec a náš demokratický stát. – V Praze, Výk. výb. Rep. strany 1930. 17 str.

ODĚVNÍ DRUŽSTVO LEGIONÁŘŮ A INVALIDŮ

Praha VII., Plynární 1096. Telefon 314-62.
 Praha I., Celetná ul. palác Luna. Telefon 603-33.

Obleky, raglány, kožichy, dámské pláště, kostýmy a vojenské stejnokroje. Výroba speciálních obleků pro piloty, auto-moto-cyklisty a veškerých oděvních potřeb za nejlevnější ceny.

STĚHOVÁNÍ,
 ROZSÁHLÁ
 SKLADIŠTĚ

a veškeré práce
 zasílatelské

»TRACORE«

legionářské dopravní podniky

PRAHA-KARLÍN,

Palackého 44. — Telefon číslo 215-74.

Vydavatelé: Dr. Jaroslav Krejčí a Vilém Koudelka. Odpovědný redaktor Vilém Koudelka. Revue »Moderní stát« vychází jednou měsíčně s výjimkou dvou prázdninových měsíců. Celoroční předplatné v tuzemsku Kč 100'–. Jednotlivá čísla Kč 12'–, dvojčísla Kč 18'–. Pro cizozemsko zvyšuje se předplatné o poplatky poštovní na ročních Kč 115'–. Kdo si ponechá ukázkové číslo, považuje se za odběratele. Odbírání časopisu přestává jen písemnou výpovědí. Pouhé vrácení výtisku nestačí. Novinová sazba povolena řed. pošt a telegrafů č. j. 85.224/VII.-28. Toto číslo vyšlo v měsíci červnu 1931. Tiskem Státní tiskárny v Praze.